

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Téma prostituce v dílech japonského a francouzského naturalisty
(Nagai Kafū a Guy de Maupassant)
The Topic of Prostitution in the Literary Works of the Japanese and French
Naturalist (Nagai Kafū and Guy de Maupassant)

Vypracovala: Kristýna Čížová

Vedoucí diplomové práce: prof. Zdenka Švarcová, Dr.

OLOMOUC 2016

Kopie zadání

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Anotace

Jméno autora:	Kristýna Čížová
Jméno fakulty – katedry:	Filozofická fakulta – Katedra asijských studií
Název práce:	Téma prostituce v dílech japonského a francouzského naturalisty (Nagai Kafú a Guy de Maupassant) The Topic of Prostitution in the Literary Works of the Japanese and French Naturalist (Nagai Kafū and Guy de Maupassant)
Vedoucí bakalářské diplomové práce:	Prof. Zdenka Švarcová, Dr.
Počet stran:	42
Počet znaků s mezerami:	78207
Počet titulů použitých pramenů a literatury:	14
Klíčová slova:	Snová žena, Kulička, Nagai Kafú, Guy de Maupassant, oběť, prostituce, naturalismus

Cílem této práce je srovnání obdobného tématu, jímž je prostituce jako oběť. Práce se soustředí na dvě konkrétní naturalistická díla světové literatury, která se tímto tématem zabývají: Snová žena od Nagaie Kafú a Kulička od Guy de Maupassanta. V první kapitole této práce je představen francouzský a japonský naturalismus, ve druhé kapitole jsou pak stručně představena obě díla. Následně jsou na základě porovnávání vybraných pasáží zkoumány odlišnosti v naturalistickém pojetí tohoto tématu a rovněž kulturní rozdíly ve vnímání prostituce ve společnosti.

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce prof. Zdence Švarcové, Dr. za cenné rady, připomínky, vstřícný přístup a čas věnovaný mé práci.

Obsah

Obsah	6
Ediční poznámka	7
Úvod	8
Naturalismus jako literární směr	9
1.1 Francouzský naturalismus	9
1.2 Japonský naturalismus	11
Představení porovnávaných děl	14
2.1 Kulička	14
2.2 Snová žena	18
Srovnání	26
3.1 Formální rysy	26
3.2 Světy obklopující Onami a Alžbětu Roussetovou	27
3.3 Sebeobětování	29
Závěr	38
Resumé	41
Seznam literatury	42

Ediční poznámka

V této práci je uplatněna česká transkripce japonštiny. Japonská jména jsou uvedena v tradičním japonském řazení: příjmení – křestní jméno. Při první zmínce jména japonského autora je v poznámce pod čarou uveden zápis jména ve znacích, tedy rovněž v tradičním japonském řazení. V případě jména japonského autora Nagaie Kafúa je skloňováno příjmení i křestní jméno. Japonské názvy a výrazy jsou pro větší přehlednost uvedeny v kurzívě.

Cizojazyčné zdroje použité v této práci byly přeloženy autorkou práce.

Letopočty uvedené v závorce za názvem díla představují rok vydání daného díla.

Úvod

Nagai Kafú¹ a Guy de Maupassant jsou oba řazeni mezi představitele naturalismu. Jak je známo, ve francouzském a japonském naturalismu se objevují odlišné obsahové a jazykové tendence, které byly zapříčiněny zejména odlišnou literární tradicí daných zemí. Tato práce se soustředí na dvě konkrétní díla – Snová žena a Kulička. Vzhledem k tomu, že k vypracování této práce bylo užito českých překladů, je práce zaměřena zejména na obsahové porovnání a nikoli na jazykové. Jak Snová žena, tak Kulička se věnují obdobnému tématu, kterým je oběť hlavních hrdinek. Podobnost tématu se tedy stala podnětem pro sepsání této práce.

Práce si klade za cíl porovnat pojetí obdobného tématu představiteli odlišných literárních tradic. Na základě představení obou děl a následného srovnávání jednotlivých pasáží bude výsledkem této práce zjištění, v čem spočívají největší rozdíly dvou „naturalismů“, respektive zda se od sebe Maupassantův a Nagaiův styl vůbec liší. Dále je cílem pozorovat kulturní rozdíly související s odlišným přístupem obou autorů k prostituci.

Hlavními prameny, ze kterých autorka této práce vycházela, jsou tedy zpravidla Snová žena od Nagai Kafúa a Kulička od Guy de Maupassanta. Mezi sekundární literaturu použitou při psaní této práce patří zejména Panorama francouzské literatury od počátku po současnost od Jiřího Šrámka, Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století od Jana Otokara Fischera a Dawn to the West: Japanese literature of the modern era: fiction od Donalda Keena.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První z nich se věnuje stručnému představení francouzského a japonského naturalismu, jejich hlavních představitelů a dvou spisovatelů stěžejních pro tuto práci. Ve druhé kapitole autorka vlastními slovy popsala děj obou srovnávaných děl za použití některých citovaných pasáží. Předmětem třetí kapitoly je již samotné srovnání tématu sebeobětování, které je doplněno o stručné nastínění formálních rysů obou děl.

Závěr práce pak shrnuje výsledky, které byly při porovnávání děl zjištěny.

¹ 永井荷風

Naturalismus jako literární směr

V první kapitole jsem se pokusila přiblížit vývoj naturalismu a jeho charakteristické rysy v literatuře francouzské a japonské. Zaměřila jsem se zejména na to, čím se tvorba japonských naturalistů lišila od tvorby francouzské.

1.1 Francouzský naturalismus

Naturalismus jako literární směr se vyvinul ve Francii z klasického realismu. Soustředí se tedy rovněž na bezprostřední zachycení reality, avšak oproti realismu se naturalismus nesnaží tuto skutečnost nějak pochopit, autor si zde udržuje větší odstup a užívá k dokumentaci vědeckých postupů. To znamená, že naturalistická díla nejsou stylizovaná, autor se snaží o co nejpřesnější zachycení předmětu v jeho nejsyrovější podobě. „Působí jako zdánlivě objektivní pozorovatel, nicméně už výběrem prostředí a zápletky je zřejmé, že se jedná o jakýsi vědecký experiment, který si záměrně zvolil k demonstraci své teorie. Postava tak má předem daný úkol, který musí splnit.“² Je determinovaná svými biologickými předpoklady a často něčím specifická. Pochází například z nejnižší vrstvy obyvatelstva, je psychicky či fyzicky oslabená anebo se živí prací, která je pro většinovou společnost tabu.

V realistických dílech naopak autor vybírá jako hlavního protagonistu v zásadě průměrnou osobu, na které ukazuje typické rysy lidí ve společnosti. Postavy pocházejí z celého společenského spektra a čtenáři je představena jejich každodenní společenská rutina a navazování vztahů. Realistická díla rovněž slouží jako zrcadlo celé společnosti.

Naturalistická díla jsou typická dlouhými detailními popisy situací a pocitů. Bývá zde užíván velmi strohý, nevyumělkovaný jazyk, což bylo naturalistům často vytýkáno jako neestetické.

Émile Zola, který byl průkopníkem francouzského naturalismu, zastával názor, že vědecké využití popisu je nezbytné k zachycení prostředí, které určuje chování postav. Vycházel z teorie Hippolyta Taina, „podle níž je psychologie pouhou odnoží fyziologie, takže studium lidských charakterů neznámá nic víc než zkoumání temperamentů a

² *5 japonských novel*. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1969. 337 s. Klub čtenářů; sv. 265.

materiálního prostředí.“³ Vůle jedince tedy podle této teorie nemá žádný vliv na jeho osud, ten je dán už prostředím, vrozenými vlastnostmi, rasou či dobou.

Zola dále naturalismus z pohledu literární teorie popsal v díle *Experimentální román* (1880). Své teorie prakticky zpracoval v cyklu *Rougonové-Macquartové* (1871 – 1893), jež zachycuje osudy členů této rodiny ve dvaceti románových svazcích. Zola se zde snaží ukázat zejména to, jaký vliv má na chování jedince dědičnost a prostředí. Znalosti o dědičnosti Zola čerpal z díla doktora Prospera Lucase (*Filozofické a fyziologické pojednání o přirozené dědičnosti*, 1847 – 1850), který se zajímal zejména o různé fyzické či morální anomálie, jejichž původ přisuzoval právě dědičným faktorům.

Zola se vyznačuje mistrovským uměním popisu, který je často velmi dynamický, je schopný líčit davy v pohybu a všímá si i těch nejmenších detailů. Právě svými postupy a stylem Zola předznamenal vývoj francouzského románu ve 20. století.

Mezi Zolovy následovníky patří mimo jiné Guy de Maupassant, který však oproti Zolovi nedával takový důraz na vědeckou dokumentaci skutečnosti. Maupassant ve francouzském naturalismu zaujímal specifické místo. Nehlásil se k žádné literární škole, protože zastával názor, že rozdíl mezi literárními školami tkví pouze v rozdílnosti konkrétních temperamentů. V dopise z roku 1877, který poslal jako odpověď na návrh manifestu Zolových adeptů, Maupassant píše: „Nevěřím o nic víc v naturalismus a v realismus než v romantismus. Podle mého soudu neznamení ta slova zhora nic a slouží jen ke sporům protichůdných temperamentů.“⁴

Maupassant debutoval básnickou sbírkou *Verše* (1880), nicméně spisovatelský úspěch mu přineslo až vydání povídky *Kulička* (1880). Díky tomuto úspěchu se stává prozaikem, přičemž v poměrně krátkém tvůrčím období napíše více jak tři sta povídek, šest románů, tři divadelní hry a tři cestopisy.⁵ Maupassant ve svých povídkách své hrdiny vybírá ze všech vrstev společnosti, setkáme se tedy jak s aristokraty, tak venkovany či prostitutkami. V jeho díle můžeme najít témata z všedního života či například prusko-francouzskou válku.

³ ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátku po současnost*. Vyd. 1. Brno: Host, 2012, 2 sv., s. 335

⁴ FISCHER, Jan Otokar. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol.* 1. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1976, s. 83

⁵ ŠRÁMEK, s. 343

U popisu postav se soustředí spíše na popis jejich jednání než na vnitřní pocity. Podle Maupassanta román získá na upřímnosti, pokud spisovatel pouze objektivně vykreslí chování postav a jejich psychiku nechá skrytou tak, aby si ji každý čtenář mohl domyslet. Maupassant spíše než naturalismus prosazuje termín „objektivní román“, ve kterém vyžaduje co nejpřesnější zachycení událostí v životě.⁶ Se Zolovým pojetím naturalismu mají Maupassantova díla společné volení námětů, pesimistický děj a minimální zásah autora do děje. Maupassantova díla byla také pro japonské spisovatele při objevování naturalismu mnohem schůdnější než díla Zolova, protože zde chyběl vědecký přístup a Zolova typická surovost.

1.2 Japonský naturalismus

Vědecké poznatky, které formovaly naturalismus ve Francii v Japonsku, které se teprve otevíralo západním vlivům, chyběly, a proto japonští spisovatelé přistoupili ke kompromisu. Z francouzského naturalismu si vybrali pouze to, co korespondovalo s japonskou literární tradicí.

Naturalismus patří k vůbec nejvýraznějším literárním směrům, které byly přejímány na počátku 20. století. V Japonsku však jeho uvedení znamenalo spíše návrat člověka k přírodě a skutečné opravdovosti. Japonští naturalisté se nesnaží o kritický rozbor společnosti, nezkoumají chování jedince v předem daném prostředí. S francouzskými naturalisty však mají společné to, že zachycují skutečnost tak, jak je a nijak ji nepřikrášlují.

Japonský naturalismus poprvé systematicky představil Mori Ógai⁷ v roce 1889. Mori Ógai nesouhlasil s vědeckým přístupem v literatuře, naopak tvrdil, že pro spisovatele je důležité zapojit svojí fantazii a představivost, pouhé podání faktů pro něj nebylo dostačující. Zolovo pojetí naturalismu označoval jako nemorální a obscénní. Vadilo mu zejména Zolovo extrémně realistické zachycení skutečnosti a to, že volí ošklivou skutečnost oproti kráse.⁸

V době, kdy byl japonský naturalismus na svém vrcholu, byly do japonštiny přeloženy pouze dvě až tři Zolova díla. Daleko větší vliv na japonské naturalisty měl

⁶ ŠRÁMEK, s. 344

⁷ 森鷗外

⁸ KEENE, Donald. *Dawn to the west: Japanese literature of the modern era : fiction*. New York: Columbia University Press, 1998, xiv, 1329 s. ISBN 0231114349, s. 224

tedy spíše Guy de Maupassant, jehož povídky byly oblíbené i mezi spisovateli odmítajícími naturalismus. Vyhovoval jim Maupassantův styl popisu běžných životních situací bez projevu autorových emocí.⁹

Z počátku se v japonském naturalismu objevují společenská témata, kdy autor odhaluje zejména utajované oblasti vztahů ve společnosti. Později je však kladen důraz na pravdivé, subjektivní líčení prožitků autora. Je zde odmítána jakákoli fantazie a představivost, autor má pouze reprodukovat své skutečné emoce, ať už jsou dobré či špatné. Z této tendence vznikl v Japonsku román psaný v ich-formě, tzv. *watakuši šósecu*. „Název lze podle smyslu volně přeložit jako „subjektivní styl“. Charakteristickým znakem tohoto stylu je jednak naprosté ztotožnění hlavní postavy díla s jeho autorem a dále postupné soustředování na stále drobnější a triviálnější epizody autorova života.“¹⁰

Subjektivní účast autora je tedy zásadním rozdílem mezi francouzským a japonským naturalismem. Příběh je zde oproti francouzskému naturalismu vyprávěn formou přímé zповědi. Může se taky jednat o autorovy denní záznamy či dopisy. Díky tomuto subjektivnímu popisu událostí a osobních pocitů vytvářejí naturalisté výborně obraz doby, ve které se ocitají.

Japonská naturalistická díla jsou psaná rovněž velmi strohým popisným jazykem. Naturalisté odmítají cokoli vzdáleného realitě jak v příběhu, který vypráví, tak ve způsobu užití jazyka. Důsledkem této tendence měli naturalisté z počátku malou čtenářskou základnu, protože lidé literaturu stále ještě vyhledávali spíše k pobavení a odvedení pozornosti od svých životů.

Kvůli bezbarvému, strohému stylu byli naturalisté také kritizováni odbornou veřejností, zejména literáty, kteří se sdružovali kolem školy *Tanbiha*. Tato estétská škola kladla velký důraz na estetickou funkci literatury a vybroušený styl.

Ke škole *Tanbiha* řadíme i spisovatele Nagaie Kafúa, který se ovšem některými svými díly přihlásil rovněž k naturalismu. Se Zolovým dílem se Nagai seznámil během studia francouzštiny. Pod jeho vlivem pak napsal například dílo *Květy pekla* (1902),

⁹ KEENE, s. 224

¹⁰ NOVÁK, Miroslav. *Japonská literatura*. 2. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, s. 69

„k němuž připojil předmluvu o základních principech naturalismu, která posílila pozice naturalismu v soudobé japonské literatuře.“¹¹ V tomto díle je stejně jako u Zoly znatelné téma dědičnosti a vlivu prostředí na chování postav, nicméně není pro celkový příběh tak zásadní jako tomu je v Zolových dílech.¹²

Mezi jeho naturalisticky pojatá díla patří i *Snová žena* (1903), která je předmětem srovnání této práce. Toto dílo se stylem blíží spíše Maupassantově tvorbě než Zolově. Stejně jako Maupassant Nagai Kafú v této novele spíše než vnitřní pocity postav popisuje jejich jednání. Vyprávění o životě dívky, kterou okolnosti donutí stát se prostitutkou, aby uživila svojí rodinu, je doprovázeno lyrickými (ne naturalistickými) pasážemi, které dotvářejí celkovou atmosféru ve čtvrtích prodejné lásky.

Nagai Kafú se ve své pozdější tvorbě však od naturalismu odklání a přistupuje naopak k estetičtějšímu pojetí literatury. Jeho díla jsou velmi stylisticky vytříbená, setkáme se spíše s lyrickým popisem než s dramatickou zápletkou. Nagai se ve svých dílech často věnuje životu ve starých edských zábavních čtvrtích, kde obdivuje krásu gejš. Tématem jeho děl je i odpor k soudobé povrchní modernizaci země a nostalgické vzpomínání na minulost.

Naturalismus v Japonsku sice zastával výhradní postavení mezi nově přejatými literárními směry pouze krátkou dobu (1906 - 1910)¹³, postupy, které byly v rámci tohoto směru zavedeny, měly však velký vliv na další vývoj moderní japonské literatury. Například román psaný v ich-formě, tedy *watakuši šósecu* se objevuje i v současné japonské literatuře.

¹¹ WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Slovník japonské literatury*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, 335 s. ISBN 978-807-2773-732, s. 214

¹² KEENE, s. 396

¹³ KEENE, s. 220

Představení porovnávaných děl

Předmětem druhé kapitoly je stručné představení obou porovnávaných děl, tedy Kuličky od Guy de Maupassanta a Snové ženy od Nagaie Kafúa. Pokusila jsem se zde vlastními slovy nastínit děj, charakteristiku hlavních postav a okolnosti vzniku těchto děl. Podrobnému srovnání obou děl jsem se věnovala ve třetí kapitole této práce.

2.1 Kulička

Svou první povídku uveřejnil Maupassant v roce 1880 ve Večerech médanských¹⁴ a sklídl za ní velký úspěch. Gustave Flaubert dokonce Kuličku označil za mistrovské dílo, čímž jistě pomohl Maupassantovi proniknout do literárních kruhů a odstartovat jeho kariéru prozaika.

Povídka se odehrává v období prusko-francouzské války, kdy je již francouzská armáda zdecimována a přeživší vojáci prochází znaveně městem. Maupassant na začátku detailně popisuje zubožený vzhled francouzské armády a atmosféru ve městě. Ulice jsou prázdné a obyvatelé se strachem očekávají příchod pruského vojska. Maupassant přirovnává příchod vítězů k zemětřesení či povodním, poukazuje na to, že se stejně jako u těchto živelných katastrof jedná o náhlou změnu, která přináší do města rozruch, nedůvěru ve spravedlnost a lidský rozum. Když se za nějaký čas situace ve městě uklidní, dozvídáme se, že v téměř každé francouzské domácnosti pobývá pruský důstojník, se kterým se rodina snaží dobře vycházet. Město se pomalu dostává z prvotního šoku, avšak stále je zde cítit cizí element, který je nastíněn v této pasáži: „Němčičně cosi vznášelo se ve vzduchu, cosi jemného a neznámého, jakási cizí, nesnesitelná atmosféra, jako pronikavý zápach, zápach nepřátelského vpádu. Naplňoval jak byty soukromé, tak veřejná náměstí, měnil chuť potravin, vzbuzoval dojem, jako by byl člověk na cestách, velmi daleko, u barbarských a nebezpečných kmenů.“¹⁵

Někteří obyvatelé Rouenu opouští tuto atmosféru a odjíždí raději do přístavního města Havru, kde se nachází zbytky francouzské armády. Mezi nimi jsou i hlavní postavy povídky, deset cestujících v dostavníku, jejichž dobrodružství na cestě do Havru tvoří stěžejní část příběhu. Mezi těmito cestujícími je i hlavní hrdinka, Kulička, kterou Maupassant popisuje takto: „Byla tak rozkošně svěží, že přes to, že byla malá, se

¹⁴ Soubor povídek čerpajících tematicky z prusko-francouzské války, který vznikl na popud tzv. Médanské skupiny, literárních přátel a žáků Zolových.

¹⁵ MAUPASSANT, Guy de. *Kulička (Boule de suif)*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1925, s. 8-9

všech stran kulatá, tlustá, s nabuřelými prsty, staženými v kloubech, jako růženec krátkých uzenečů, s pletí lesklou a napjatou, obrovskými ňadry, která se dmula pod šaty, byla přece vábná a lákavá.“¹⁶ Maupassant také hned z kraje uvádí, že se jedná o tzv. záletnici, což poznají záhy i ostatní dámy v dostavníku a začnou se o Kuličce nahlas bavit jako o nevěstce. Kromě Kuličky a tří počestných dam a jejich manželů cestují v dostavníku ještě dvě jeptišky a demokrat Cornudet.

Cesta do Havru je zdoluhavá a kvůli nepřízni počasí se ještě protáhne. Osazenstvo dostavníku začíná po nějakém čase pociťovat hlad. Pánové shánějí jídlo ve vesnicích, kterými projíždějí, nepodaří se jim však získat nic, protože si každý své zásoby pečlivě střeží před hladovými vojáky. Nenacházejí po cestě nikde ani žádnou krčmu, protože kvůli válce obchod a pohostinství upadá. Ve chvíli, kdy už jsou všichni cestující hladem znaveni, shýbne se Kulička a vytáhne koš s jídlem ukrytý pod lavicí, který si sbalila na cestu. Dámy, které Kuličkou prve pohrdaly, nyní pociťují k této dívce až nenávisť, jak Maupassant uvádí v této pasáži: „Pohrdání dam tímto děvčetem stalo se až sverpým, přecházejíc takřka v chuť ji zabít nebo shodit ji z vozu do sněhu.“ Všichni Kuličce závidí, že si prozřetelně zabalila na cestu jídlo, zároveň však jim jejich pýcha nedovolí poprosit jí, aby se s nimi rozdělila. Jediný Loiseau, protřelý obchodník, poznamená, že dívka skutečně myslela na všechno. Kulička mu ihned ochotně nabídne, že se s ním rozdělí a otáčí se také ke dvěma jeptiškám a Cornudetovi. Nakonec zůstávají bez jídla jen dva manželské páry, hrabě a hraběnka de Bréville a pan a paní Carré-Lamadon. Kulička se totiž bojí, aby tyto vznešené dámy a pány svou nabídkou neurazila. Loiseau se tedy ujme slova a za chvíli se do jídla pustí i tato čtveřice.

V okamžiku, kdy všichni jedí jídlo od Kuličky, jakoby opadl původní pocit nenávisť k této dívce. Vznešené dámy obratně konverzují, přitakají Kuličce, když vypráví své zážitky o tom, jak opustila Rouen a gratulují jí, když popisuje, jak se vlastenecky vrhla proti pruskému vojákovu, který přišel při okupaci k ní do bytu. Poté, co se košík s jídlem vyprázdní, však hovor pozvolna utichá. V dostavníku se zešeří a dámy si navzájem půjčují ohřívadla, protože zima je čím dál horší. Chvíli před tím, než dostavník přijede do Totes, kde byla plánovaná zastávka, se mezi Kuličkou a Cornudetem odehraje rozruch, který je nejspíš zapříčiněn tím, že Cornudet žádá po Kuličce jejich služeb jako nevěstky a ta ho prudce odmítne: „Loiseauovi se zdálo, že

¹⁶ MAUPASSANT, s. 16

muž s dlouhým vousem rychle se uhnul, jako by byl dostal dobře mířenou, tichou ránu.“¹⁷ Po tomto incidentu však už dostavník zastavuje před hotelem v Totes. K překvapení a hrůze všech je zde přivítá hlas německého důstojníka.

Všichni cestující vystupují z dostavníku s jistým respektem a pokorou vůči pruskému důstojníkovi. Pouze Kulička se snaží zachovat si důstojnost a jevit se pyšnější než její sousedky. Důstojník si prohlédne povolení k odjezdu i celou tuto společnost a prohlásí, že je vše v pořádku, a tak si panstvo oddechne a odebere se do svých pokojů. Později u večere je však vyruší hostinský, který vyřizuje vzkaz od důstojníka pro slečnu Alžbětu Roussetovou. Ukazuje se, že důstojník chce mluvit s Kuličkou. Ta zprvu odmítá. Ihned na ní však začnou tlačit její společníci: „Chybujete, madame, neboť váš odpor může způsobiti značné nesnáze nejenom vám, ale také všem vašim společníkům. Nikdy nemáme odporovati lidem silnějším, než jsme sami.“¹⁸ Nakonec tedy Kulička svolí a jde si s důstojníkem promluvit.

Později, když se Kulička vrátí zpátky ke stolu, všichni její společníci vyzvídají, co jí důstojník chtěl, Kulička však odmítá komukoliv cokoliv říct. Až o něco později v příběhu se dozvíme, že důstojník dělal Kuličce stejné návrhy jako před tím Cornudet v dostavníku.

Prostřednictvím zvědavého Loiseaua později zjišťujeme, že Cornudet i nadále na Kuličku naléhá. Loiseau je pozoruje klíčovou dírkou, jak se večer baví na chodbě. Kulička je velmi rozčilená Cornudetovým naléháním a znovu ho odmítá. Odůvodňuje své odmítnutí přítomností pruských vojáků v domě, což Cornudet zřejmě chápe a odchází.

Druhý den je plánovaný odjezd z hotelu v Totes. Dostavník, kterým má panstvo odjet, však stojí opuštěný na dvoře bez koní a kočího, a tak se pánové vydávají do města kočího hledat. Když ho najdou, dozví se, že mu bylo od pruského velitele nakázáno, aby nezapřahal. Později jdou tito pánové přímo za důstojníkem, ten jim však neřekne nic konkrétního, pouze, že si nepřeje, aby z hotelu odjeli. Až u oběda se všichni dozvědí, co vlastně důstojník po Kuličce chtěl, a že její odpor je zřejmě důvod jeho zákazu. Pánové i dámy reagují odporem vůči veliteli a souhlasí s rozhořčením Kuličky. „Všichni hlučně

¹⁷ MAUPASSANT, s. 24

¹⁸ Tamtéž, s. 27

odsuzovali toho sprostého žoldněře, jejich hněv byl jednomyslný a všichni společně hlasovali pro odpor, jako kdyby od každého z nich se vymáhala část oběti žádané od ní.¹⁹

Nicméně druhý den, když dostavník stále stojí opuštěný na dvoře a k odjezdu se neschyluje, začíná panstvo postupně měnit svůj názor. Kuličku už v jejím rozhodnutí nepodporuje, naopak se spíše zlobí, že za důstojníkem přeci jen v noci nešla. Nikdo však zatím své myšlenky nevysloví nahlas.

Když však třetí den Kulička z hotelu odejde podívat se na křest v místním kostele, začnou všichni její společníci situaci komentovat. Vymýšlejí, jak Kuličku přimět, aby vyhověla důstojníkovi. Shodují se na tom, že když je nevěstka, neměla by být vybíravá v tom, komu své služby poskytne. Dámy dokonce podotýkají, že by klidně na jejím místě důstojníkovi daly přednost před jiným mužem. Nikdo z osazenstva však nebere v potaz to, že se jedná o německého důstojníka.

Poté, co se Kulička vrátí z kostela a společnost zasedne ke snídani, začnou ostatní se svým plánem, jak Kuličku přimět se obětovat. Nejprve jí vyprávějí o různých příbězích z historie, kdy ženy obětovaly svojí cudnost pro vyšší dobro a pak jí nechají celé dopoledne, aby se mohla rozmyslet. U oběda však Kulička na dotaz hostinského opět odpovídá záporně a důstojníka odmítá. Odpoledne tedy pokračují v nenápadném přesvědčování. Tentokrát mluví hlavně jedna z jeptišek a hraběnka. Hraběnka se táže jeptišky, zda je bůh schopný odpustit hřích, když byl spáchán s čistým úmyslem, na což jeptiška reaguje takto: „Kdo by o tom mohl pochybovati? Skutek sám o sobě trestuhodný stává se často záslužným myšlenkou, která jej vnukla.“²⁰ Jeptišky dále svým hovorem nahlodávají mysl Kuličky, když se baví o tom, jak byly poslány do Havru, aby pomáhaly s léčbou nemocných vojáků, a protože jsou teď uvězněné v Totes kvůli důstojníkovi, může mezi tím spoustu Francouzů, které by jinak mohly zachránit, zemřít.

Čtvrtý den u oběda oznámí hostinský hostům, že slečna Roussetová se necítí dobře a k obědu se nedostaví. Hrabě se hostinského tedy zeptá, zda Kulička nakonec svolila, a když mu tuto domněnku hostinský potvrdí, společnost si oddechne a začne se

¹⁹ MAUPASSANT, s. 38.

²⁰ Tamtéž, s. 47.

radovat. Pan Loiseau začne posléze vymýšlet neslušné žerty na účet Kuličky a pruského důstojníka, které by jinak v takové společnosti působily velice urážlivě. V této situaci se ale k němu připojují dokonce i dámy a nikdo se nezdá ničím nijak pohoršen. Jediný Cornudet, který dříve přemlouval Kuličku, aby mu byla po vůli, odchází rozhořčeně z místnosti plné veselí. Loiseau pak ostatním vypráví, jak onu noc skrz klíčovou díрку viděl, co se mezi Cornudetem a Kuličkou na chodbě odehrálo, načež se celá skupinka začne ještě více bavit a veselit nad celou příhodou.

Další den ráno je již dostavník připraven na cestu. Cestující už jsou všichni venku a čeká se pouze na Kuličku. Ta přichází bázlivě ke svým spolucestujícím, chová se velmi ponížně a jen s ostychem je zdraví. Její společníci se od ní chladně odvrací, na její pozdravy jí stěží přikývnu a dívají se na ni jako na něco nečistého. Po cestě Kulička rozhořčením a studem mlčí a neodváží se svým společníkům pohlédnout do očí. Když všichni postupně vytáhnou svoje zásoby jídla a začnou hodovat, Kulička si vzpomene na svůj velký koš s jídlem, o který se s ostatními podělila na cestě do Totes, a rozesmutní ji tato situace ještě víc. Nikdo z ostatních cestujících se na ni ani nepodívá, všichni se chovají jako by neexistovala. Touto scénou příběh končí doprovázen Cornudetovým popískáváním Marseillaisy a Kuliččiným pláčem.

2.2 Snová žena

Novelu *Snová žena* napsal Nagai téměř na začátku své spisovatelské kariéry. Vydána byla nakladatelstvím *Šinseiša* v roce 1903.²¹ Po vydání této knihy Nagai na přání svého otce odjíždí do Spojených států amerických studovat anglickou literaturu a francouzštinu. V Americe chvíli pracuje jako bankovní úředník, nicméně tato práce ho neuspokojuje a po návratu do Japonska pokračuje ve své spisovatelské dráze.

Děj *Snové ženy* je zasazen do doby na počátku 20. století a odehrává se z části na venkově a z části v Tokiu, které právě prochází modernizací. Hlavní hrdinkou je krásná Onami, která se kvůli nepřízni osudu ocitne v těžké životní situaci a rozhodne se obětovat svou čest pro záchranu své zchudlé rodiny. Příběh o životě Onami není z počátku vyprávěn chronologicky, protože čtenáři je nejprve představena situace, ve které se Onami momentálně nachází a následně teprve příčina, která ji do této situace dostala.

²¹ WINKELHÖFEROVÁ, s. 214.

Vyprávění tedy začíná momentem, kdy Onami jednoho dne ráno navštíví obchodní cestující s dopisem, ve kterém se píše, že její pán toho dne zemřel. Čtenář je tedy vržen do děje bez jakéhokoli kontextu a až posléze se dozvídá, že Onami právě zemřel pán, který si ji vydržoval jako milenkou v tokijské čtvrti *Cukidži*, a který je zároveň otcem jejího dítěte žijícího v domě s ní. Onami původně pochází z venkova, kde také žije její rodina. Tu však musela Onami opustit, když ji otec kvůli špatné finanční situaci poslal v šestnácti letech do služby.

Nyní se tedy Onami dozvídá, že pán, který ji doteď finančně podporoval, je mrtvý, což ji velmi rozčílí, protože neví, co s ní bude dál. V dopise, který dostala, se píše, aby se dostavila do pánova domu k poradě. Když se druhý den Onami z pánova domu vrátí, vypráví smutně tetičce, která jí vypomáhá v domácnosti, jak jednání probíhalo. Onami od paní domu dostala odstupné sto padesát jenů a byla donucena podepsat prohlášení, ve kterém se zříká dalších nároků.

Takto jsou tedy přerušeny veškeré styky s pánovou rodinou a Onami přemýšlí, co dál. Tetička jí poradí oznámit vše rodičům, a tak Onami napíše domů dopis. Rodiče jí odpoví, aby okamžitě přijela domů. V dopise se však nezmiňují o malé holčičce, kterou Onami vychovává, a tak dívka neví, zda malou Otane vzít s sebou nebo zda ji přenechat tetičce. Nakonec se rozhodne nechat Otane u tetičky a odjet na venkov sama. Onamina budoucnost je však nejistá, dívka se bojí, že už své dítě znovu neuvidí: „Snad se mi po návratu domů povede lépe a budu si moci brzy pro malou přijet. A když ne, budu to pokládat za konec našeho spojení a ty s ní odejdi, kam sama budeš chtít, a starej se o ni. Uděláš to tak, tetičko, vid’?“ Po těch slovech Onami vytryskly slzy a dívka se hořce rozplakala.²²

Když Onami přijede za svými rodiči, maminka se jí ihned vyptává, proč s sebou nepřivezla malou Otane. Onami rodičům tedy vysvětlí celou situaci. Rodiče jsou Onami nejprve vděční za to, že vzhledem k jejich špatné finanční situaci dítě domů nepřivezla, zároveň je jim ale líto, že se s Otane nemohou setkat. Když Onami vidí, jak její rodiče tiše sedí u ohřívadla, se slzami v očích se jim začne omlouvat a navrhopvat, že půjde zase někam do služby. Její otec ji však uklidní a svěří se s tím, že si našel novou práci. Rozhovor se tedy nakonec nenese v tak smutném duchu. Jakmile však Onami ulehne

²² NAGAI, Kafū. *Snová žena*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1999, 150 s. ISBN 80-204-0837-1, s. 18

k spánku, myšlenkami se opět vrací ke svému dítěti a lituje, že se od něj tak chladnokrevně odloučila. Přemýšlí o tom, že svou úlohu, aby pomohla rodičům v těžké situaci, již splnila, a nyní by tedy rodiče mohli pomoci s výchovou jejího dítěte. V zápětí tyto myšlenky zavrhuje, nicméně se pořád nemůže zbavit pocitu, že by chtěla své dítě vychovávat sama.

Po několika dnech, kdy Onami pečovala o nemocnou matku a otec trávil čas mimo domov, dostává Onami dopis od tetičky, ve kterém se píše, že zaměstnanec jedné slušné firmy projevil zájem malou Otane adoptovat. Všichni doma také očekávají návrat projektanta, který odjel vyjednávat do Ósaky, aby se mohla postavit pojišťovací firma, pro kterou začal Onamin otec pracovat. V domě panuje veselá nálada. Onami tráví hodně času se svou malou sestrou Okinu a její život se zase na chvíli zdá bezstarostný.

Jednoho dne se však rodina dozví, že plánované založení firmy byl podvod, do kterého bylo zapleteno mnoho vlivných lidí. Celá záležitost vyvolala velký rozruch. Hlavní viníci byli zatčeni a policie si přišla i pro Onamina otce. Matka se tedy s dcerami ocitne v domě sama a nikdo neví, jak dlouho v této situaci budou muset setrvat. Peníze už jim dochází a dluhy narůstají, a tak Onami prodává své krásné šaty a šperky, které si přivezla z Tokia.

Po nějaké době Onamina otce sice shledají u soudu nevinným, je mu však zabaven veškerý majetek a rodina už nemá z čeho žít. Když rodiče začnou projednávat, jak se uживí, přidá se k nim i Onami a navrhne, že půjde zase někam dělat konkubínu. Rodiče nedají najevo jakýkoli odpor, jsou spíše dojatí Onaminou obětí. „To myslíš vážně, Onami? Ach, je mi hanba,“ vzala plačící Okei dceru za ruku.²³ Následně se chce matka Okei poradit s otcem, kam by bylo vhodné Onami poslat do služby. Otec však nenachází sílu jakkoli se k tomu vyjádřit, a tak se Okei poradí se svými známými. Nakonec jí poradí zprostředkovatel, aby dceru prodala jako gejšu nebo prostitutku, a doporučí jí navštívit jednoho hosta v místním hotelu, který je zde kvůli tomuto druhu obchodu.

Okei po návratu domů přemítá o tomto návrhu. Nejprve je rozčilená a má strach z toho, že by takto měla obětovat svou vlastní dceru pro pět set jenů. Zamýšlí se ale i nad tím, že tuto částku skutečně zoufale potřebují, aby splatili dluhy. „Matčina mysl

²³ NAGAI, s. 30

byla už natolik otupena, že takřka ztratila pojem o tom, co je to hrdost, rozvaha a důstojnost. Na světě snad není nic, co by dovedlo přehlušit hlas srdce snáze než bída a hlad.²⁴ Okei je líto, že by měla svou dceru prodat do nevěstince, zároveň ale doufá, že Onami její návrh přijme, až jí ho předloží, protože cítí, že její rodina nemá jinou možnost, jak se z chudoby dostat.

Po dvou dnech tedy Okei poví Onami o této možnosti. Onami reaguje pochopitelně se slzami v očích, avšak matčin návrh chápe a říká: „Maminko, jestli myslíte, že se na to hodím, udělám, co budete chtít.“²⁵ Okei se ještě ujišťuje, zda k ní Onami kvůli tomu nebude chovat zášť, což jí Onami neurčitě vyvrátí. Druhý den Okei oznámí celou záležitost otci. Ten z počátku nechce k něčemu takovému svolit, když mu však Okei předloží všechny důvody, souhlasí s prodáním Onami i otec.

Vyprávění dále pokračuje po několika letech a sleduje Onami v městečku lásky v tokijské čtvrti Fukagawa. Onami zrovna čeká na stanici v *Šinbaši* na svou matku, která za ní má přijet na návštěvu. Náhle si vzpomene, že na stejném místě se kdysi loučila se svojí vlastní dcerou a přepadne ji smutek. Můžeme tedy pozorovat, že i po několika letech Onami stále lituje, že se od své dcery odloučila. Přemýšlí také nad uplynulými třemi roky, které doposud strávila v Tokiu. Po celou dobu, co se živí jako prostitutka, udržuje se svými rodiči kontakt pouze prostřednictvím dopisů, a proto se velice těší na shledání s matkou.

Onami vezme matku Okei přímo do domu, kde žije. Okei si samozřejmě po celé tři roky vyčítala, že dceru prodala do čtvrti radovánek a bála se, jak s Onami v domě zachází. Poté, co ji Onami do domu přivede, však na všechny prvotní obavy zapomene a je upřímně dojata, s jakou úctou ji ostatní kurtizány v domě vítají. Onami se posléze dohodne s kolegyní Omacu, že Okei ubytují v domě její dcery ve čtvrti *Irifunečó*, která leží nedaleko.

Celé dopoledne se pak Onami baví se svou matkou o rodinné situaci. Okei jí vypráví, že poté, co Onami odešla, se rodina musela z domu přestěhovat do chatrče u chrámu. Představený chrámu je k rodině shovívavý a poskytuje jim chrámovou rýži ze soucitu. Když Onami vyslechne matčino vyprávění, oči se jí zalijí slzami a omlouvá se,

²⁴ NAGAI, s. 32

²⁵ Tamtéž, s. 34

že nemůže rodině posílat měsíčně aspoň pět jenů, aby jim pomohla. Vysvětluje však, že do této doby si již vydělala více než polovinu peněz, které původně podnik rodičům půjčil, a proto bude snad již brzy zase volná a bude moct rodičům posílat více peněz.

Po pěti dnech se matka Okei vrací zpátky domů na venkov, a tak jí Onami předá dárky pro otce, sestru a další známé, a také se pevně rozhodne, že od příštího roku bude domů posílat deset jenů, přestože to pro ni bude velmi náročné. Přemýšlí, jak by si mohla vydělat víc peněz, aniž by podváděla majitelku nevěstince, které musí odvádět dvě třetiny svého výdělku. Její kolegyně Omacu jí poradí, aby si našla zámožného muže, který by ji byl ochoten z nevěstince vykoupit. Oběma přijde na mysl pan Otabe, který je Onaminým pravidelným zákazníkem. Onami však trvá celý další rok, než Otabemu svůj návrh předloží, protože má strach z příliš velkého závazku.

Otabe Onami ihned slíbí, že se o ni postará. Onami se však, jakoby ve skutečnosti nechtěla, aby její návrh přijal, začne vymlouvat, „že vykoupení neznamena jen zaplacení určené částky, ale i další výdaje, nemluvě o tom, že i když se osamostatní, bude ve svém řemesle pokračovat ještě další dva tři roky. Teprve potom s řemeslem skončí a bude se mu moci plně oddat.“²⁶ Otabe nicméně za Onami zaplatí a ta je tedy díky němu schopná pracovat samostatně a posílat domů rodině měsíčně patnáct jenů. Pro Onami začíná velice šťastné období, kdy si vydělává dostatek peněz a se svou prací ve čtvrti radovánek je nanejvýše spokojená. Působí dojmem, že ničeho nelituje. Pan Otabe je však do Onami slepě zamilovaný a brzy jí své city začne dávat najevo. Onami se postupně stane jeho jediným smyslem života. Prodá svůj obchod, rozvede se se svou ženou a téměř celý svůj volný čas tráví v nevěstinci. Žárí na ostatní Onaminy zákazníky a dokonce Onami sdělí, že si ji hodlá vzít. Onami ho však odmítá, neustále si hledá výmluvy, protože tohoto muže nemiluje, jeho zjev a chování ji spíš až děsí. Když jí tedy přijde od rodiny dopis, že otec onemocněl, vyžádá si dovolenou a utíká před Otabem na venkov.

Svou rodinu Onami nachází v jednom z chrámových domků. Rodiče i sestra Okinu ji radostně vítají a obdivují její krásu, přestože je Onami oblečena v obyčejném nevýrazném kimonu. Na hlavě má navíc účes typický pro vdané ženy, který zvolila záměrně pro svou cestu sem do vesnice. Její kolegyně Omacu jí totiž před cestou

²⁶ NAGAI, s. 49

poradila, že bude lepší, když lidé z chrámu nebudou vědět, jakou práci se v Tokiu živí. Onami obdaruje svou malou sestru sponou do vlasů, kterou Okinu hned nadšeně ukazuje rodičům. Obzvláště otec Jošinošin si sponu prohlíží s až dětským zaujetím, a když pak Onami s otcem v místnosti osamotí, začne si všímat, jak moc otec zestárl, a jak se na jeho duševním zdraví podepsalo všechno neštěstí, které ho potkalo. Matka Onami později vyloží, jak se otcův stav za poslední rok zhoršil. Opustila ho veškerá životní energie, celé dny pouze sedí v koutě, chová kočku a pozoruje Okinu, jak si hraje s panenkou. Onami se rozhodne, že pro otce zajistí klidný život ve šťastném domě, matce se o tom však nezmíní. Po dobu své návštěvy si s otcem každý den dlouze povídá a myslí jen na to, jak otci pomoci.

Po několika dnech se Onami musí zase vrátit zpátky do Tokia. Když v *Šinbaši* vystoupí z vlaku, srazí se náhodou na nástupišti s tetičkou, která jí dřív pomáhala s výchovou Otane a s domácností. Vřele se přivítají a jdou si společně popovídat a dát si něco k jídlu. Po chvíli přemáhání tetička Onami poví o malé Otane, kterou adoptovala její sestra. Ukáže se, že sestra po adopci Otane měla ještě jedno vlastní dítě a Otane začala odstrkovat a chovat se k ní nepěkně. Tetička vypráví Onami s velkými obavami, jak přišla k sestře na návštěvu a bylo jí sděleno, že o Otane doma už nestojí a chtějí ji vrátit. Tetička však dosud nemohla Otane nijak zařídit lepší živobytí, protože se sotva dokáže uživit sama. Když tohle všechno Onami vyslechne, není nejprve schopna slova. Po chvíli však tetičce oznámí své rozhodnutí vzít si Otane z domu její sestry zpátky.

Onami si uvědomuje, že pokud chce nadále podporovat svoje rodiče na venkově a zároveň se starat o svou dceru, bude muset začít pracovat opravdu tvrdě. Navíc má v úmyslu pořídit rodičům malý domek, o kterém její matka sní. Službu v nevěstinci si tedy musí prodloužit, a na to, aby odešla s Otabem, který jí nabízel sňatek, nemá ani pomyšlení. A proto se k Otabemu zachová velmi nevděčně, když ji muž zase navštíví a mluví o jejich společné budoucnosti. „Pane Otabe, já vím, že je to neodpuštělné. Ale jak jsem vám vysvětlovala už včera večer – nemůžu si jen tak dělat, co se mi líbí! Myslete si třeba, že jste narazil na mizernou ženskou, a tím to skončíme. Já musím žít svou matku a otce – a nejen je!“²⁷ Otabe jí nejdřív vyčítá, jak ho mohla tak podvést, ale po chvíli už jen mlčky sedí a dívá se do prázdna. Onami mu znovu důrazně řekne, aby na ní zapomněl, a se slzami v očích chce z místnosti odejít, v ten moment se však Otabe

²⁷ NAGAI, s. 73

zvedne a na Onami zaútočí hrubou silou. Zděšenou Onami zachrání kurtizána Omacu. Odvede ji pryč a Otabeho nechají v pokoji, aby se uklidnil. Když se později Onami vrací do pokoje spát, myslí si, že Otabe už usnul. V její nepřítomnosti se však nešťastný muž v zoufalství oběsil na kimonovém pásu.

Vlivem této události začne Onami přicházet o velkou část svých klientů a celkově se jí v nevěstinci již nedaří tak, jako dřív. Nerozumí si s ostatními kurtizánami, svoje neduhy řeší nepřiměřeným pitím alkoholu a pomýšlí dokonce na to, že s touto prací nadobro skončí. Jednoho dne ji navštíví nový zákazník, který si Onami velmi oblíbí. Nezáleží mu na pomluvách, které o Onami všichni šíří kvůli neštěstí s Otabem. Onami se mu svěří, jak je nešťastná a on jí slíbí, že ji na tomto místě nenechá. Kamigó Rihei Onami skutečně z nevěstince vykoupí a postará se o ni. Koupí krachující nevěstinec a rozhodne, že ho Onami bude řídit. Onami se také může zase shledat se svou dcerou, kterou však zatím vydává za svou sestru. Již brzy má však v úmyslu vzít si k sobě jak Otane, tak své rodiče a sestru, kteří stále žijí na venkově. Zeptá se tedy opatrně Riheie, zda by mohla do domu svou rodinu přivést. Rihei její požadavek vřele schválí a obdivuje její oddanost rodině.

Nový rok už Onami přivítá v domě společně se všemi svými příbuznými. Matka Okei Onami pomáhá vychovávat dceru Otane a Onamina sestra Okinu zase zastane v domě práci služebné. Po nějakém čase se však Okinu pod vlivem služebné Okane dostane také k prostituci. Díky její kráse, kterou se vyrovná starší sestře Onami, má hodně pravidelných zákazníků a v nevěstinci je velmi úspěšná. Jednoho dne však Okinu odejde do veřejných lázní a domů se už nevrátí. Všichni jsou tímto skutkem velmi zaskočení, obzvláště, když se Okinu nevrací několik dní. Nejvíce tato událost zasáhne otce Jošinošina, jehož psychický stav je již tak velmi špatný. Ve své pomatenosti dokonce začne Onami vyčítat, že kdyby byla jejich rodina stále na venkově, Okinu by nic takového neudělala a nadále trávila čas se svým otcem. Otec prosí Onami, aby skončila se svým řemeslem a vzala rodinu pryč z velkoměsta, což Onami velice šokuje. Snaží se ale otcova slova nebrat vážně, protože si je vědoma jeho zdravotního stavu. Zrovna když se snaží s matkou vymyslet, jak otce uchlácholí, aby na ztracenou Okinu nemyslel a zbytečně se mu nepřitížilo, přijde do domu pošťák s dopisem. V dopise se velice stručně píše, že Okinu nyní žije s jedním mladým mužem až v Ósace. Po přečtení chladného oznámení o osudu, jaký potkal její sestru, si Onami uvědomí, že otec měl

pravdu. Kdyby rodina stále žila na venkově, možná by žila skromný život v malém domku, ale aspoň by měli jeden druhého. Když Onami pochopí, že život ve velkoměstě nezajistil její rodině klidný život, přepadne ji sžíravý smutek. Přemýšlí o tom, co jí vlastně její dosavadní úsilí přineslo. Její sestra propadla stejnému řemeslu jako ona a její otec jí to vyčítá. Dokonce Rihei ji opustil, protože se zamiloval do jiné ženy, a tak teď Onami pociťuje nesmírný pocit osamělosti.

Nastane říjen a Onami se vydává na svou tradiční pouť do svatyně *Anamori* uctít božstvo *Fudó*, jehož svátek právě nadešel. Když si cestou přehrává všechny vzpomínky na svůj život v zábavní čtvrti *Fukagawa*, potkají ji dva muži, kteří zřejmě dříve patřili mezi její zákazníky. Pozvou ji do čajovny, s čímž Onami jen neochotně souhlasí. Společně se později na přání bývalých zákazníků vydají i do domu, kde dříve Onami prováděla nečisté řemeslo. Na tomto místě se Onami opět ponoří do svých vzpomínek na svůj dřívější život. Přepadá ji smutek nad událostmi, které ji v životě potkaly, a také strach z nejisté budoucnosti. „Ještě nikdy neměla Onami strach nebo obavy ze svého vlastního života, nyní se jí však všechny ty uplynulé události usadily v srdci a ona cítila silnou úzkost, jako by byla na celém světě sama. Zdálo se jí, jako by se dnes konečně úplně probudila ze šalebného snu, v němž až doposud žila.“²⁸

Onamino trápení dosáhne vrcholu ve chvíli, kdy se dozví nešťastnou zprávu, že jejího otce při cestě z lázní srazil poštovní vůz. Po několika dnech, kdy je rodina sice uklidňována laskavými slovy doktora, otec Jošinošin nakonec na následky nehody umírá. Onami nese otcovu smrt velmi těžce. Na otcově pohřbu již ani není schopna plakat, pouze netečně a jakoby bez duše pozoruje celý obřad. Po obřadu se Onami s matkou a dcerou Otane vrací zasněženou krajinou domů. Celý příběh končí právě touto scénérií, kdy ženy vystupují z rikši a v zasněžené ulici jasně svítí lampy, jejichž záře připomíná krev.

²⁸ NAGAI, s. 134

Srovnání

Ve třetí kapitole jsem se zabývala podrobným srovnáním děl Kulička a Snová žena na základě jejich obdobného tématu prostituce jako oběti. V první podkapitole jsem rovněž stručně představila formální rysy těchto děl.

3.1 Formální rysy

Díla srovnávaná v této práci oba autoři napsali na počátku své kariéry. Maupassant Kuličku prezentoval jako svou první povídku ve Večerech médanských v roce 1880, Snovou ženu Nagai napsal v roce 1903 jako jedno ze svých úplně prvních děl. Přestože se tedy jedná téměř o prvotiny, jsou obě díla přijímána jako velmi vyzrálá.

Žánrově řadíme Kuličku mezi povídky, zatímco Snová žena se svou komplexností blíží spíše novele. V Kuličce sledujeme pouze jednu epizodu ze života hlavní hrdinky, aniž bychom zaznamenali nějakou výraznou změnu v jejím charakteru. Naproti tomu ve Snové ženě je vykreslen delší časový úsek, během něhož se charakter hlavní hrdinky značně mění. Není zde zaznamenán celý její život, nicméně se jedná o stěžejní období jejího života, které je zde vyobrazeno detailněji právě z toho důvodu, že hlavní hrdinku tolik změní. Rozsahem je tedy delší Snová žena, a proto je také rozdělena na kapitoly, zatímco Kulička není členěna nijak.

Oba příběhy jsou vyprávěny z pohledu autorského vypravěče, který je vševědoucí a zabírá postavy jak z vnější, tak vnitřní perspektivy. Vypravěč má v obou dílech přehled o veškerém dění a vlastnostech hlavních postav. Ve Snové ženě jsou mu navíc známy i vnitřní myšlenkové pochody hlavních postav, což můžeme pozorovat na následujícím úryvku: „Onami se v duchu neustále vracela k dítěti, ale protože nemohla z mysli jen tak vymazat ani rodiče, jejichž blízkost cítila, všechny myšlenky se jí splétaly do složitých tvarů a bránily jí usnout. Přemýšlela o tom, proč ji vlastně stihl tak neveselý osud – bylo to jen proto, aby pomohla rodičům z nesnázi.“²⁹

Srovnáme-li jazykovou stránku obou děl (vycházíme však z českých překladů), najdeme poměrně dost dialogů, které hrají důležitou roli pro dotvoření celého děje, který je jinak vyprávěn autorským vypravěčem. Ve Snové ženě se také objevují vnitřní

²⁹ NAGAI, s. 27

monology hlavní hrdinky, které v Kuličce nezaznamenáme. V obou dílech se rovněž sporadicky vyskytují poetismy.

Ve Snové ženě celkové pochmurné vyznění příběhu pomáhá dotvářet popis počasí. Již na začátku se dočteme, že „bylo zamračené zimní ráno.“³⁰ Počasí pak funguje jako opakující se motiv, který má symbolizovat náladu hlavní hrdinky Onami. Když Onami opouští město a vrací se za rodiči na venkov, má radost, že po dlouhé době vidí na nádraží svého otce. V tu chvíli můžeme zaznamenat, že Onami „(...) vstoupila do sluncem zalité nádražní budovy v *Okazaki*.“³¹ V závěru novely, kdy probíhá poslední rozloučení s Onaminým otcem, je smutek dokreslen opět počasím – je zataženo, zima a hustě sněží. V Kuličce se s žádným takovým symbolem blíže nesetkáme.

3.2 Světy obklopující Onami a Alžbětu Roussetovou

Obě srovnávaná díla se odehrávají na pozadí dramatické doby. Ve Francii probíhá prusko-francouzská válka, v níž Francie kapitulovala. Vyprávění Kuličky je uvedeno pohledem na zničenou francouzskou armádu, která prochází městem, kde hrdinové příběhu nastupují do dostavníku. „Nebylo to již vojsko, nýbrž zmatené, rozptýlené hordy. Vojáci měli dlouhé, špinavé vousy a roztrhaný stejnokroj, a vlekli se unaveně, bez praporu, bez pořádku.“³² V této nelehké době, kdy již bylo jisté vítězství pruské strany, se někteří obyvatelé Rouenu rozhodnou odjet do Havru, přístavu, který obsadilo francouzské vojsko. Právě tam míří i našich deset hlavních postav.

Během vyprávění můžeme zaznamenat diskuzi cestujících, kteří si nepochybně stěžují, o co všechno je válka připravila. Když dojde na vypravování osobních zážitků, vyčnívá zejména příhoda Kuličky, díky které poznáváme, jakou nenávist vůči pruským vojákům skutečně chová. „Dívala jsem se z okna na ty vykrmené vepře s jejich šišáky, a moje služka musila mne držet za ruce, abych jim nenaházela svůj nábytek na záda. A pak přišli ke mně na byt; a tu jsem se vrhla prvnímú na hrdlo. Dali by se právě tak uškrtit jako každý jiný! Byla bych ho byla dorazila, kdyby mne nebyli od něho odtáhli za vlasy.“³³ Není tedy divu, že žádostí pruského důstojníka v hostinci je tolik pohoršena

³⁰ NAGAI, s. 7

³¹ Tamtéž, s. 21

³² MAUPASSANT, s. 1

³³ Tamtéž, s. 23

a odmítá poskytnout mu svoje služby. Na rozdíl od ostatních cestujících si zachová svůj smysl pro vlastenectví i v této krizové situaci.

Díky popisu roztroušené armády na začátku příběhu si můžeme udělat obraz toho, jak zničená v té době Francie byla. Přestože Francie kapitulovala už v září roku 1870, lid kladl odpor až do května 1871, kdy byl definitivně poražen ostřelováním Paříže.³⁴ Postavu Kuličky můžeme vnímat jako představitelku těch, kteří se odmítají vzdát a dávají jasně najevo svou nenávisť vůči německým vojákům. Prostřednictvím Kuličky nejspíš Maupassant projevuje své vlastní opovržení vůči válce s Pruskem, kterou sám prožil na vlastní kůži, neboť se války účastnil jako člen Národní gardy.³⁵

Ve světě obklopujícím Onami sice zrovna neprobíhá válka, nicméně hrdinka se rovněž ocitá v ne příliš jednoduché době. Příběh se odehrává na konci 19. století, kdy v Japonsku probíhala řada reforem spojených s ustanovením nové vlády. Reforma, která zakázala samurajům nosit meče a rozhodla o vyplacení jednorázového odstupného namísto dosavadních ročních penzí, značně ovlivnila všechny samurajské rodiny. Mezi tyto zchudlé samurajské rody patří i rod Onamina otce. Ten se v průběhu příběhu navíc zaplete do jednoho z majetkových podvodů, kvůli čemuž jeho rodina zchudne ještě víc. Právě tíživá finanční situace je příčinou Onaminy oběti, jak je v této práci několikrát uvedeno.

Na konci 19. století se však v Japonsku nereformovala pouze vláda a zákony, změny pronikaly rovněž do běžného života obyvatel. Po dlouholeté izolaci se země otevřela Západu, odkud ihned do Japonska začaly proudit nejrůznější kulturní vlivy. Díky novým poznatkům se země začala velmi rychle modernizovat. Modernizace byla samozřejmě z počátku nejvýraznější ve velkých městech, kam se západní vlivy dostaly jako první. Ve Snové ženě se setkáme jak s pohledem na město, tak s pohledem na vesnici, odkud Onami pochází. Zásadní rozdíl mezi životem na venkově a životem v rychle rozvíjejícím se městě poznáme ve chvíli, kdy Onami otec v závěru příběhu vytýká, že přestěhovat celou rodinu do Tokia byla chyba, protože na venkově by mladší Okinu neměla příležitost utéct s neznámým mužem od rodiny. „Onami, copak by Okinu

³⁴ Prusko-francouzská válka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prusko-francouzsk%C3%A1_v%C3%A1lka

³⁵ LAGARDE, André a Laurent MICHARD. *Francouzská literatura 19. století*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2008. ISBN 978-807-4070-266, s. 492

někam odešla, kdybychom byli na venkově? Neměli jsme se nikam stěhovat, tak je to! Onami, přestaň už s tím svým řemeslem a vraťme se co nejdřív na venkov! Já mám přece venkov tolik rád!“³⁶

Největší část příběhu se tedy odehrává v Tokiu v městečku lásky *Susaki* ve čtvrti Fukagawa. Nagai v této povídce popisuje, stejně jako Maupassant v *Kuličce*, sobě důvěrně známé prostředí. Sám spisovatel byl totiž známý častými návštěvami v podobných tokijských čtvrtích a jako představitel japonského naturalismu zastával názor, že literatura by měla vycházet z bezprostředního prožitku autora.

3.3 Sebeobětování

Hlavním tématem *Kuličky* i *Snové ženy* je obětování se pro vyšší dobro. Obě hlavní hrdinky jsou okolnostmi donuceny vzdát se své cti, aby někomu pomohly z nesnázi. Okolnosti i způsob obětování se však v mnohém liší. Díky rozsahu *Snové ženy* máme o Onamině postavě daleko více informací než o Alžbětě Roussetové, a můžeme tedy blíže sledovat její vývoj a pohnutky, které vedou k rozhodnutí stát se prostitutkou. Alžběta Roussetová se žíví jako prostitutka již nějakou dobu, když příběh *Kuličky* začíná, a její minulost není v povídce blíže popsána. Na začátku vyprávění, když Maupassant popisuje osazenstvo dostavníku, je *Kulička* popsána takto: „Žena, sedící vedle něho, jedna z těch, jimž se říká záletnice, byla proslulá svou předčasnou tloušťkou, pro kterou jí přezdělili *Kulička*.“³⁷ Maupassant dále zdůrazňuje její povolání nevěstky, když toto slovo vkládá do úst dámám cestujícím v dostavníku s *Kuličkou*. Ty takto nahlas komentují její osobu, čímž dávají značně najevo své pohrdání. Z této scény je tedy zřejmé, že ostatní cestující vědí, čím se *Kulička* žíví, není však jisté, zda to poznají podle jejího vzezření nebo zda se s ní například již v minulosti setkali.

Ve *Snové ženě* se s Onami setkáváme nejprve jako s konkubínou obchodníka, se kterým má dítě. Onamina oběť tedy spočívá v tom, že se prostitutkou teprve stane, kdežto *Kulička* obětuje svou čest jakožto Francouzka, která se kvůli nátlaku spolucestujících vyspí s pruským důstojníkem. Ve chvíli, kdy hostinský *Kuličce* tlumočí důstojníkům návrh, dá *Kulička* jasně najevo, že se jí přičí poskytnout své služby

³⁶ NAGAI, s. 116

³⁷ MAUPASSANT, s. 15-16

nepříteli: „Řekněte tomu ohavovi, tomu nestydovi, tomu všivému Prušákovi, že nikdy nesvolím; rozumíte, nikdy, nikdy, nikdy.“³⁸

Prvotní odpor Alžběty Roussetové je dalším výrazným rozdílem mezi ní a Onami, která se rodičům sama nabídne, že půjde zase dělat konkubínu, když se dozví, jak na tom jsou finančně špatně. Když posléze Onamina matka přijde s návrhem prodat dceru do nevěstince, Onami to chápe jako nutnou a přirozenou věc a bez sebemenšího odporu souhlasí. Nicméně již při této první oběti můžeme u Onami pocítit známku lítosti: „Nevydržela tíhu té chvíle a rozplakala se.“³⁹ Přestože matce přímo nepřizná, že by k ní kvůli jejímu návrhu chovala zášť, z její neurčité odpovědi: „To ne, maminko, jak bych jen mohla...“⁴⁰ je znát jistá lítost nad matčiným jednáním.

Kulička na důstojníkovy návrhy reaguje spíše rozzlobeně než s lítostí. Nejen že vojáka rázně odmítá, ale mluví o něm před ostatními hosty jako o „ohavovi“ či „padouchovi“. Lítost a stud u ní zaznamenáme až v závěru povídky, kdy již panstvo z hostince odjíždí. Nejprve se Kulička stydí na své spolucestující vůbec promluvit, přestože oběť, kterou učinila předešlého večera, provedla právě kvůli nim. Když však ostatní o Kuličku sotva pohledem zavadí a povýšeně se od ní odvrací, začne dívka pociťovat zlost nad jejich pokrytectvím a lituje toho, co pro ně udělala. „Bouřlivý hněv jí z počátku rozčilil a už už otevírala ústa, aby jim vyčetla jejich jednání, se záplavou nadávek, jež se jí draly k ústům; ale rozhořčení svíralo jí hrdlo tou měrou, že nebyla schopna slova. (...) Přemáhala se strašlivě, kroutila se, polykala svoje vzlykání jako děti, ale pláč dral se ven, slzy se leskly na okraji jejích řas a brzy dvě veliké perly vytrysknou jí z očí, stékaly jí zvolna po tvářích.“⁴¹

Ve Snové ženě se často setkáme s popisem Onaminých pocitů, kdy přemýšlí nad svou obětí a uvědomuje si její nevyhnutelnost. Její život v nevěstinci ji samozřejmě do jisté míry rozesmutňuje, ale z počátku se nezdá, že by vyloženě litovala svého rozhodnutí stát se prostitutkou, aby zachránila své rodiče z bídy. Naopak se svými rodiči soucítí a snaží se pracovat co nejvíce, aby jim mohla posílat dostatek peněz. Poté, co Onami z nevěstince vykoupí obchodník Otabe, který je do ní bláznivě zamilovaný, nastává pro Onami velice šťastné období. Nagai to popisuje takto: „Bylo snad pro ni

³⁸ MAUPASSANT, s. 37

³⁹ NAGAI, s. 34

⁴⁰ Tamtéž, s. 34

⁴¹ MAUPASSANT, s. 57-58

něco radostnějšího a svobodnějšího než noční život ve čtvrti radovánek, kterému již přivykla? Přijímání zákazníků, kteří přicházeli noc co noc, bylo nyní vskutku velmi snadné.⁴² Zdá se tedy, že Onami je v tomto okamžiku skutečně šťastná, vydělává dostatek peněz a její povolání jí nejspíš nepřipadá tak skličující jako na začátku.

Lítost nad svým osudem u Onami zaznamenáme ve chvíli, kdy dojde k neštěstí s panem Otabem, kterému Onami zlomí srdce. Onami se následně uchýlí k alkoholu, je velmi popudlivá a vzpomíná na dobu, kdy byla v nevěstinci nová a mladí zákazníci jí vyznávali lásku. Přestože je Onami nešťastná, ve svých myšlenkách se vždy vrací ke své rodině, kterou musí živit, ale nemůže, protože už k ní nechodí tolik zákazníků.

Když v závěru příběhu, kdy už její rodina žije s Onami v Tokiu, Onamina sestra Okinu uteče se zákazníkem do Ósaky a otec Jošinošin, který Okinu nade vše miloval, začne Onami vyčítat, že je to celé její chyba, uvědomí si Onami, že veškeré její snažení bylo zbytečné. Přepadne ji smutek a lítost nad promrhaným životem, během něhož se snažila své rodině pomoci a místo toho jí ublížila tím nejhorším způsobem. Začne vůči svému řemeslu pociťovat nechuť a jen vstát ráno z postele se pro ni stává nepříjemným úkolem. Na otcově pohřbu Onami není schopná projevovat jakékoli emoce a zdá se, že již úplně rezignovala.

Ve svém jádru je Onami velmi nesobecká a obětavá dívka, která je přesvědčena, že musí svou rodinu zachránit stůj co stůj. Vůči svým rodičům je velice poslušná a chová se k nim s úctou. Oproti Alžbětě Roussetové se Onami zdá být daleko submisivnější povahy, vzhledem k tomu, že bez jakéhokoli odporu pro své rodiče udělá, co je potřeba. V druhé polovině příběhu se rovněž podřídí muži, který ji vykoupí z nevěstince a zařídí pro ni jiný veřejný dům, který má Onami vést. V Maupassantově povídce můžeme pozorovat hned na začátku, kdy nám je představeno celé osazenstvo dostavníku a ostatní dámy si o Kuličce šeptají jako o nevěstce, že Kulička pozvedne hlavu a vyzývavě se na dámy zadívá, čímž je umlčí. Z tohoto jejího projevu lze usoudit, že je hrdá, nenechá si od nikoho nic líbit a nedělá ze sebe něco, co není. Je si vědoma svého postavení ve společnosti, zdá se však, že se za něj nijak nestydí. Stud u ní pozorujeme skutečně až v závěru příběhu, kdy lituje, že podlehla naléhání jejích společníků.

⁴² NAGAI, s. 49

Hrdinka Snové ženy nechce na veřejnosti být poznána jako kurtizána, a tak se oblékne a učeše jako vdaná žena, když jede navštívit svou rodinu na venkov. Onami také působí rezervovaněji než Kulička, která o důstojníkovi mluví velmi nevybíravě. V Japonsku, kde prostituce fungovala jako instituce, platila pro nevěstky nejružnější pravidla. Hynek Záruba ve své knize *Jošiwara, japonské město milování* popisuje některé vlastnosti, které byly od mladých dívek v Jošiware vyžadovány. Mimo jiné zde uvádí, že dívka musí být co nejzdrženlivější i při drsných smělostech přátel její vychovatelky, starší kurtizány, která mladou novickou zaučuje. U Onami tuto zdrženlivost můžeme pozorovat zejména ve chvíli, kdy jí její kolegyně doporučí najít si zámožného muže, který by ji z nevěstince vykoupil. Ačkoli pan Otabe Onami již dal svou náklonnost značně najevo, Onami s návrhem čeká celý rok, což samozřejmě můžeme přisuzovat jejímu strachu se k tomuto muži přivázat, nicméně roli hraje i její ne příliš rázná povaha.

Společným povahovým rysem obou hrdinek je pak zejména jejich dobrosrdečnost a upřímnost. Obě se také chovají čestně navzdory svému nečestnému povolání. Kulička odmítá podřídit se nepříteli a podvést tak svou vlast, Onami upřednostňuje blaho své rodiny, kterého hodlá dosáhnout tvrdou prací, nikoli podváděním majitelky nevěstince.

Obě dívky mají společné také to, že musely opustit svoje dítě a nechat ho vychovávat někým jiným. Onami přivedl do jiného stavu obchodník, u kterého původně pracovala jako služebná. Tento muž ji posléze finančně podporoval, aby mohla dceru vychovávat, na začátku novely však náhle umírá a Onami tak zůstane téměř bez prostředků. Když jí rodiče v dopise nabádají, aby se vrátila domů, uvědomuje si Onami, že malou Otane s sebou vzít nemůže, protože její rodina žije pouze z peněz, které jim posílá a dcerka by byla pouze na obtíž. Její pomocnice v domácnosti, která je v knize nazývána jako tetička, se Onami nabídne, že si malou Otane vezme na starost a bude ji vychovávat. Onami o této možnosti přemýšlí několik dní. Je téměř přesvědčená, že tetiččin návrh odložit dítě je správný vzhledem k situaci její rodiny, zároveň však s tímto rozhodnutím bojuje, protože své dítě miluje a nechce se ho vzdát. Nakonec však skutečně odjíždí z města sama a Otane svěří do péče tetičce. Tento moment můžeme tedy považovat za další projev oběti, který Onami ve svém životě učinila.

Rovněž v Kuličce je zmínka o dítěti, které má dívka na vychování u sedláků a vidá se s ním údajně pouze jednou za rok. V krátké povídce bohužel není prostor pro detailnější informace o dítěti, a tak nevíme, jak k dítěti Alžběta přišla, ani z jakého důvodu konkrétně musela dítě odložit. Dá se však předpokládat, že dítě nemohla vychovávat sama vzhledem ke svému povolání. Stesk po dítěti v dívce probudí kostelní zvony v Totes, které svolávají lidi ke křtu. „(...) pomýšlení na to (dítě), které nesou ke křtu, vzbudilo v ní náhlou a silnou něhu pro vlastní dítě, a mermomocí chtěla se zúčastnit obřadu.“⁴³ Je zřejmé, že dítě dívce chybí, stejně jako Onami chybí její dcerka, na kterou velmi často se slzami v očích vzpomíná.

Na rozdíl od Maupassanta měl Nagai ve své novele možnost tuto kapitolu z Onamina života zdárně uzavřít, neboť na konci příběhu je Onami schopná vzít si dceru od adoptivní rodiny zpátky k sobě, přestože ji prozatím vydává za svou sestru. Při srovnání motivu oběti dítěte tedy narážíme na problematiku odlišné délky obou děl. To, co Nagai rozvádí jako důležitou součást celého příběhu, je v Maupassantově případě pouhá letmá zmínka uvedená zde z toho důvodu, aby byl objasněn důvod Alžbětiny návštěvy křtu. Srovnatelný je nicméně fakt, že se obě dívky ocitly v situaci, kdy přes veškerou mateřskou lásku byly nuceny své dítě odložit a měly vůbec možnost dát ho k někomu na vychování.

Důležité je také srovnání pohledu obou dívek na vlastní oběť. Uvědomují si ji? Mluví o ní či alespoň přemýšlí? Ve Snové ženě zaznamenáme hned několik momentů, kdy se Onami oddává svým myšlenkám a přemítá o svém rozhodnutí obětovat se pro rodinu, opustit svou dceru a stát se nevěstkou. Uvědomuje si zcela jasně, že oběť, kterou učinila, bude její součástí až do konce života. „I kdyby někdy v budoucnu opustila čtvrt' světských radovánek, lidé už ji nebudou považovat za počestnou ženu. Její chvilková oběť byla ve skutečnosti obětí na celý život. Onami přemýšlela o svém životě prostitutky a chvílemi pociťovala svíravou bolest. (...) Skutečnost, že se ocitla na okraji společnosti, byla vlastně jen důsledkem chvályhodného a morálního počínání, chování zasluhujícího odměnu.“⁴⁴ Dívka si zde sama sobě ospravedlňuje rozhodnutí prodávat své tělo tím, že tak učinila pro dobro své rodiny, nicméně jak již bylo uvedeno výše, uvědomuje si, jak na ní bude do konce života pohlíženo.

⁴³ MAUPASSANT, s. 42

⁴⁴ NAGAI, s. 38-39

V průběhu se Onami několikrát k přemítání o svém údělu vrací. Ví, že musí pracovat velmi tvrdě, aby mohla rodičům zajistit nové bydlení, ale hlavou se jí přitom honí například toto: „Někdy však měla pocit, že má na svých bedrech neúnosně těžké břímě, že se ocitla v pasti, z níž není úniku.“⁴⁵ Ke konci příběhu své rozhodnutí zpochybňuje již úplně, protože vidí, že vše, čeho dosáhla, je akorát otcovo zklamání a sestřin útěk z domova. Hrdinka Snové ženy si tedy svou oběť zcela jasně uvědomuje již od samého začátku, kdy opouští svou malou dceru a nejdříve jsou čtenáři v knize odhaleny její vnitřní myšlenkové pochody zabývající se jejím údělem.

Alžběta Roussetová o sebeobětování v průběhu příběhu vůbec nemluví. Kdykoli jí někdo z jejích společníků ať už přímo či nepřímo nabádá, aby se pro ně obětovala a zajistila jim tak odjezd z hostince, dívka mlčí. V povídce se rovněž nesetkáme s žádnými jejími vnitřními myšlenkovými pochody, ze kterých bychom se dozvěděli, jak o obětování dívka smýšlí. Není zcela jasné, zda si od začátku uvědomuje, že její rozhodnutí podvolit se pruskému důstojníkovi by usnadnilo odjezd z hostince. Důstojníkovu žádost s rozhořčením zamítne bez ohledu na to, jaký to bude mít důsledek na celou situaci. Kvůli poměrně krátkému rozsahu povídky však nemáme k dispozici rozhovor mezi Kuličkou a důstojníkem, a tak není jasné ani to, zda důstojník dívce přímo řekl, že ji a její společníky z hostince nepustí, dokud mu nevyhoví. Poté, co se jeho žádost opakuje, dostavník pořád nemá zapřáhnuto a spolucestující se jí všemožně snaží přimět k souhlasu, si dívka svou roli v celé záležitosti zřejmě uvědomí a důstojníkovi vyhoví. O svém obětování přemýšlí Kulička až v závěru povídky, když je panstvo z hostince propuštěno a vydává se na cestu. Od svých společníků se dívka dočká pouze opovrhlivých pohledů a přepadne ji lítost nad svým rozhodnutím pomoci jim. „Cítila, jak se topí v opovržení těch počestných darebů, kteří ji nejdříve obětovali, pak odhodili jako něco nečistého a neúčinného.“⁴⁶

Onami i Alžběta svých činů v závěru vyprávění litují, i když každá z trochu jiných důvodů. Kulička se zlobí na své spolucestující, kteří ji zneužili a nyní se k ní chovají pokrytecky. Onami je nešťastná spíše z toho, že její snažení nedopadlo tak, jak si představovala. Rozhodně nemá svým rodičům za zlé, že kvůli nim skončila v nevěstinci.

⁴⁵ NAGAI, s. 72

⁴⁶ MAUPASSANT, s. 57

Pro srovnání obdobného tématu je rovněž zásadní pohled ostatních postav vystupujících v obou dílech na obětování se hlavní hrdinky. Ve Snové ženě se jedná zejména o Onaminy rodiče a tetičku, která Onami pomáhá na začátku příběhu s výchovou Otane. Jak již víme z druhé kapitoly této práce, s návrhem prodat dceru do nevěstince přijde za Onami matka Okei. Otec se k celé záležitosti nejprve nevyjadřuje, a když mu Okei vše oznámí jako hotovou věc, zbrunátní a namítá, že na takovou práci Onami nemůže stačit. Okei ho však zažene do kouta otázkou, zda ví o nějakém lepším způsobu, jak dostat rodinu z dluhů, takže otec nakonec zmlkne. Otec nejspíš s prodáním dcery nesouhlasí, bojí se však své manželce odporovat, protože si uvědomuje, že ji jako živitel rodiny zklamal. Jeho názor na Onamino obětování se dozvíme v závěru novely, kdy je již otec nemocný a stýská se mu po mladší Okinu, která utekla z domu. Tehdy otec řekne Onami to, co si opravdu myslí. Je přesvědčen, že rodina měla zůstat na venkově a do Tokia se vůbec nestěhovat a po Onami požaduje, aby se svým řemeslem skončila. V této emocionálně slabé chvíli se otec nepřímo doznává k tomu, že tímto řemeslem opovrhuje.

Onamina matka, která rovněž sama pochází z velmi vznešeného samurajského rodu, je sice také patřičně hrdá, avšak pouze do chvíle, kdy se její rodina ocitne na mizině. „Ach, bylo by dobré, kdyby s tím byla Onami svolná... Matčina mysl byla už natolik otupena, že takřka ztratila pojem o tom, co je to hrdost, rozvaha a důstojnost. Na světě snad není nic, co by dovedlo přehlušit hlas srdce snáze než bída a hlad.“⁴⁷ Je pravda, že se jí z počátku přičí dceru prodat do nevěstince, protože má jistou představu, jak je život v nevěstincích těžký a nechce pro své dítě takovou budoucnost. Poté, co ale zváží, kolik a jak moc peněz potřebují, rozhodne se navrhnout dceři tuto možnost. Je odhodlaná dostat peníze na splacení dluhu bez ohledu na to, že způsob není zrovna ctnostný. Onami nemusí nijak přemlouvat, protože ihned ochotně souhlasí, je však otázkou, jak by se zachovala, kdyby dcera kladla nějaký odpor.

Obětování vlastní dcery nicméně matku trápí, což se dozvíme ve chvíli, kdy ji přijede navštívit do města. Po celé tři roky, co dceru neviděla, myslela na to, jak těžký život v městečku lásky asi má. Návštěva v *Susaki*, kdy se k ní i k Onami všichni chovají mile a uctivě, ji však příjemně překvapí a strach, který dosud pociťovala, ji pozvolna začne opouštět.

⁴⁷ NAGAI, s. 32

Poslední postava ve Snové ženě, která se ocitá mimo svět ve čtvrti rozkoše, je tetička. Poté, co jí Onami svěří svou dceru na začátku příběhu, se spolu několik let nevidí, a tak nemá tetička o Onamině novém povolání ani ponětí. Když se tedy náhodou potkají na nádraží a Onami je nucena sdělit jí svojí novou adresu, aby ji mohla tetička kontaktovat kvůli dceři Otane, je tetička značně šokována a reaguje pouze takto: „Cože? *Susaki...?!*“⁴⁸ Její myšlenky nám bohužel nejsou blíže popsány, takže její názor na Onaminu oběť nemůžeme dost dobře posoudit. Z Onamina chování však usuzujeme, že se před tetičkou za svou práci stydí a nejradši by jí o ní vůbec neříkala, aby ji tetička nezačala odsuzovat. Jak je již ale zmíněno výše, u tetičky nepozorujeme žádné známky pohrdání, pouze prvotní šok.

V Kuličce se naopak setkáme s projevy pohrdání téměř u všech vedlejších postav. Alžbětiny spolucestující samozřejmě nejprve zaujmají vůči Kuličce přátelský postoj a snaží se k ní být co nejmilejší, aby ji donutili vyhovět důstojníkovi. Sympatizují s ní, když se na důstojníka zlobí a odmítá ho. Jeho návrh dokonce nejprve odsuzují společně s ní. „Všichni hlučně odsuzovali toho sprostého žoldněře, jejich hněv byl jednomyslný a všichni společně hlasovali pro odpor, jako kdyby od každého z nich se vymáhala část oběti žádané od ní.“⁴⁹

Když však další den dostavník stále není připraven k cestě, začnou být cestující nevrlí a dochází u nich k jistému ochlazení vztahu ke Kuličce. Ukazuje se, že jejich vlídné chování bylo pouhou přetvářkou, protože nyní všichni přemýšlí o tom, že měla za vojákem zajít tajně v noci. Ve skutečnosti tedy k pruskému důstojníkovi nechovají takové opovržení, jako k němu chová Kulička. Některé dámy dokonce mluví o důstojníkovi chvályhodně a upozorňují na to, že je vlastně slušný a vybral si nevěstku namísto nich, vdaných žen.

Zanedlouho tedy panstvo začne osnovat plány, jak Kuličku přimět, aby byla důstojníkovi po vůli. Jediný, kdo se o celou situaci nestará, je demokrat Cornudet. Sám nechová k pruským vojákům zrovna sympatie a ctí Alžbětino rozhodnutí nespát s nepřítelem. Dívka totiž v noci odmítne rovněž jeho, když na ni naléhá, a odůvodní to přítomností nepřítele v domě. Cornudet tedy od této chvíle zřejmě respektuje Kuličku a její vlastenecký stud. Ve chvíli, kdy cestující nátlakem donutí Kuličku k činu a radují se,

⁴⁸ NAGAI, s. 71

⁴⁹ MAUPASSANT, s. 38

že budou moci z hostince konečně odjet, je Cornudet zahloubán do svých myšlenek a zdá se velmi rozrušen. Na své společníky pak vykřikne: „Povídám vám všem, že jste provedli hanebnost!“⁵⁰ Z jeho projevu tedy můžeme usuzovat, že se za své společníky stydí a lituje, že vlastenecky smýšlející děvče dohnali k sebeobětování vlastní cti.

Poté, co se Kulička obětuje a umožní tak odjezd z hostince, veškeré vazby mezi ní a ostatními zcela ochladnou. Při nastupování do dostavníku se od ní odvrací, nepozdraví ji a někdo dokonce polohlasně prohlásí: „To je štěstí, že nesedím vedle ní.“⁵¹ Všichni víceméně dávají najevo, že pohrdají někým tak nečistým jako je nevěstka a vůbec si neváží toho, co pro ně udělala, přestože se to přičilo jejím morálním zásadám.

Obě hrdinky si projdou nelehkými situacemi, bojují s vnitřními konflikty, a tak můžeme jak v závěru Maupassantovy povídky, tak v závěru Nagaiovy novely pozorovat, jak je tyto do jisté míry tragické osobní prožitky změnily. Katarzní účinek, který popsal Aristoteles jako očištění se od utrpení a strachu, který čtenář, potažmo divák, prožíval společně s hrdinou příběhu⁵², však najdeme pouze v Kuličce. U Alžběty Roussetové symbolizuje psychické očištění pláč. U Onami v závěru příběhu přetrvává pocit naprosté rezignace a apatie vůči svému okolí, a tak ani čtenář neztrácí pocit strachu a k očištění v tomto případě nedojde.

⁵⁰ MAUPASSANT, s. 52

⁵¹ Tamtéž, s. 54

⁵² *Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce / osobnosti / základní pojmy*. 1. vyd. Editor Ansgar Nünning, Jiří Trávníček, Jiří Holý. Brno: Host, 2006. ISBN 80-729-4170-4.

Závěr

Historie prostituce jako řemesla se datuje již do doby starověkých civilizací. Její existence přetrvává nepochybně i v současném světě, přičemž v některých státech je i legální. Ačkoli v Japonsku je v současnosti prostituce nelegální, v minulosti byla státem regulovaným podnikem. Prodejná láska byla soustředěna do vybraných čtvrtí na okrajích velkých měst. Pro nevěstky platila také nejrůznější nařízení a pravidla, z nichž jmenujeme například hierarchizaci uvnitř nevěstince či placení daní šógunátu. Ve Francii 19. století se taková institucionalizace prostituce s jakou jsme se mohli setkat v Japonsku, nevyskytovala, Napoleon Bonaparte nicméně na počátku století zavedl registraci všech nevěstek a nevěstinců. V Čechách fungovala prostituce jako běžná živnost, ze které se odváděly daně od počátku novověku, přičemž první kontrolované veřejné domy vznikly na konci 18. století za vlády Josefa II. V polovině 19. století byla po francouzském vzoru nařízena evidence všech nevěstinců a nevěstek.⁵³

V současné době není v České republice prostituce nijak upravena zákonem, nicméně v minulosti byly předkládány jeho návrhy, které nebyly schváleny. Ve Francii byl nově v dubnu roku 2016 schválen zákon, který má samotné prostitutky chránit a naopak postihovat jejich klienty. Jedná se o jeden z nejpřísnějších zákonů v Evropě.⁵⁴ V Japonsku je sice prostituce uzákoněna jako nelegální, nicméně je i tak provozována v různých zábavních podnicích a nazývána termínem *endžo kósaí*⁵⁵, jež původně znamená „placená společnost“.

Nagai Kafú ve *Snové ženě* velice zdařile zachycuje život v jedné ze čtvrtí prodejné lásky a ukazuje čtenáři, jak v Japonsku vypadala státem regulovaná prostituce na počátku 20. století. Oproti tomu u Maupassantovy *Kuličky* nemáme možnost nahlédnout do zákulisí Alžbětina povolání. V povídce nenajdeme zmínku o tom, zda Alžběta vykonávala své řemeslo přímo v nevěstinci nebo působila nezávisle.

Na základě srovnání postoje a chování vedlejších postav vůči hlavním hrdinkám, které jsou rozvedeny ve třetí kapitole, můžeme pozorovat jisté kulturní rozdíly

⁵³ KOPÁČ, Radim a Josef SCHWARZ. *Nevěstince a nevěstky: obrázky z erotického života Pražanů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2013. Zmizelá Praha. ISBN 978-80-7432-316-4.

⁵⁴ Tvrdý francouzský zákon dělá z prostitutek oběti - ty se ale bojí rizik. In: *Česká televize* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1748382-tvrdy-francouzsky-zakon-dela-z-prostitutek-obeti-ty-se-ale-boji-rizik>.

⁵⁵ 援助交際

v pohledu na toto nečisté řemeslo. Maupassant prostřednictvím bohatých měšťanů cestujících v dostavníku říká, že v Evropě je nevěstka vnímána jako součást nejnižší společenské vrstvy, na kterou se pohlíží s despektem. Oproti tomu Nagai se k žádné takové ostrakizaci neuchyluje. Z jeho novely naopak získáme dojem, že nevěstince jsou běžnou součástí japonského kulturního života. Hlavní hrdinka se sice za své povolání stydí a nechce ho dávat všem na odiv, nesetkáme se zde však s žádnými známkami pohrdání, jako tomu je v Kuličce. Rovněž způsob, jak se hlavní hrdinka k prostituci dostane, zdá se být zcela běžným řešením finančních problémů zchudlých rodin. Tento rys však nemůžeme srovnat zcela objektivně, protože Maupassant ve své povídce neměl prostor vysvětlit hrdinčinu minulost.

V obou dílech narazíme rovněž na problematiku morálky. V Kuličce Maupassant ukazuje, že být společensky vysoce postavený neznamena automaticky cítit určité morální hodnoty. Skupina měšťanů (a to včetně dvou jeptišek) se nepozastaví nad manipulací, přetvářkou a v jistém smyslu kolaborací s nepřítelem, přesto však ve finále odsuzují Kuličku za to, že podlehla jejich nátlaku a učinila to, co je pro její povolání běžná záležitost. Nevadí jim ani tak to, že se vyspala s představitelem nepřátelské strany, spíš obecně nesouhlasí s aktem prodejného sexu. Oproti tomu postoj Kuličky vůči vlastnímu povolání z povídky nevyčteme. Na základě jejího chování se však dá předpokládat, že je s ním spokojená, přestože ví, že ve společnosti nepatří mezi čestné profese. To, co dívka považuje za morálně nesprávné je právě zrada vlastního národa, které se dopustí svolením k milostnému aktu s pruským důstojníkem. Své morální selhání si v závěru povídky nicméně, na rozdíl od ostatních cestujících, Kulička uvědomuje.

V Nagaiově novele narazíme na morální dilema, s nímž se potýká matka hlavní hrdinky, která přemýšlí, zda je od ní správné nechat svou dceru vzít na sebe odpovědnost za blaho rodiny. Její pochybnosti však zmizí ve chvíli, kdy přijede dceru navštívit a je okouzlena nádherným prostředím zábavní čtvrti, respektive nevěstince, v němž Onami pracuje. Etický problém je v japonském prostředí v tomto případě kompenzován všudypřítomným důrazem na estetičnost a krásu.

Maupassant také oproti Nagaiovi v povídce neprozrazuje hrdinčiny myšlenky a nechává na čtenáři, aby si na základě dívčina jednání domyslel, jaké jsou její

myšlenkové pochody. Nesetkáme se zde rovněž s lyrickým popisem prostředí, který je ve *Snové ženě* zastoupen v hojně míře. V tomto odlišném rysu lze spatřovat zásadní rozdíl mezi „Maupassantovým a Nagaiovým naturalismem“. Tam, kde je Maupassantovým cílem objektivní záznam skutečnosti, si Nagai neodpustil dokreslit atmosféru poetickými pasážemi. Prostor nevěstince Nagai popisuje neutrálně, nesnaží se čtenáře nijak šokovat nepěknými výjevy. To, čím Nagai čtenáře šokuje, je například způsob, jakým informuje o sebevraždě Onamina zákazníka Otabeho. Zmínka o jeho oběšení je na konci kapitoly uvedena jen jakoby mimochodem. Tomuto šokujícímu výjevu nicméně předchází popis pochmurné atmosféry, kterou pomáhá dotvářet chladné, deštivé počasí. Se stejným klidem Nagai novelu uzavírá připodobněním záře pouličních lamp ke krvi, což opět ve čtenáři vyvolá nepříjemné pocity. Přestože se tedy ve *Snové ženě* nesetkáme s žádnými drastickými obrazy, které byly typické pro francouzské naturalisty, jsou to zřejmě tyto momenty, kdy hrdinka čelí smrti někoho ze svého okolí, které dávají celému dílu naturalistický nádech.

V Maupassantově povídce je čtenář nejvíce šokován způsobem, jakým se cestující dostavníci zachovají k nevěstce. Autor zde dává na odiv lidskou vypočítavost, nevděčnost a pokrytectví. Jeho pojetí naturalismu zde spočívá zejména v ukázání těchto špatných vlastností. Prostřednictvím postav ve své povídce čtenáři předkládá pohled na chování představitelů odlišných společenských tříd v krizové situaci. Nagaiova *Snová žena* není primárně sonda do společnosti, protože se z větší části soustředí spíše na osobní prožitky hlavní hrdinky.

Obě tato díla nemůžeme srovnat zcela objektivně, protože se liší jak rozsahem, tak okolnostmi doprovázejícími rozhodnutí k sebeobětování hrdinek. Tato práce nicméně ukázala, v čem tkví odlišné rysy v naturalistickém pojetí obdobného tématu dvou různých představitelů světové literatury.

Resumé

The goal of this thesis is to compare similar topic, which is prostitution as a sacrifice. The thesis focuses on two specific literary works that deal with this topic: *Woman of the Dream* by Nagai Kafū and *Boule de Suif* by Guy de Maupassant. First chapter is focused on introduction of French and Japanese Naturalism and both literary works are introduced in the second chapter. Then by comparing selected passages we observe differences in naturalistic conception of this particular topic and also differences in perception of prostitution in society.

Key words: *Woman of the Dream*, *Boule de Suif*, Nagai Kafū, Guy de Maupassant, sacrifice, prostitution, naturalism

Seznam literatury

Primární literatura

MAUPASSANT, Guy de. *Kulička (Boule de suif)*. Praha: Jos. R. Vilímeck, 1925.

NAGAI, Kafū. *Snová žena*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1999, 150 s. ISBN 80-204-0837-1.

Sekundární literatura

5 japonských novel. Vyd. 1. Praha: Odeon, 1969. 337 s. Klub čtenářů; sv. 265.

FISCHER, Jan Otokar. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. stol.* 1. vyd. Praha: Academia, nakladatelství Československé akademie věd, 1976.

KEENE, Donald. *Dawn to the west: Japanese literature of the modern era : fiction*. New York: Columbia University Press, 1998, xiv, 1329 s. ISBN 0231114349.

KOPÁČ, Radim a Josef SCHWARZ. *Nevěstince a nevěstky: obrázky z erotického života Pražanů*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2013. Zmizelá Praha. ISBN 978-80-7432-316-4.

LAGARDE, André a Laurent MICHARD. *Francouzská literatura 19. století*. Vyd. 1. Praha: Garamond, 2008. ISBN 978-807-4070-266.

Lexikon teorie literatury a kultury: koncepce / osobnosti / základní pojmy. 1. vyd. Editor Ansgar Nünning, Jiří Trávníček, Jiří Holý. Brno: Host, 2006. ISBN 80-729-4170-4.

NOVÁK, Miroslav. *Japonská literatura*. 2. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

ŠRÁMEK, Jiří. *Panorama francouzské literatury od počátku po současnost*. Vyd. 1. Brno: Host, 2012, 2 sv.

WINKELHÖFEROVÁ, Vlasta. *Slovník japonské literatury*. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, 335 s. ISBN 978-807-2773-732.

ZÁRUBA, Hynek. *Jošiwara, japonské město milování: Jeho původ, minulost i přítomnost*. 1. Praha: Ladislav Šotek, 1927.

Internetové zdroje

Prusko-francouzská válka. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Prusko-francouzsk%C3%A1_v%C3%A1lka

Tvrký francouzský zákon dělá z prostitutek oběti - ty se ale bojí rizik. In: *Česká televize* [online]. 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1748382-tvrdy-francouzsky-zakon-dela-z-prostitutek-obeti-ty-se-ale-boji-rizik>